

Nederland Factsheet

The Changing Face of Retirement

The Aegon Retirement Readiness Survey 2013

Inhoudsopgave

Introductie	1
1. Pensioenlandschap	2
2. Specifieke Nederlandse bevindingen	2
3. Ambities en verwachtingen voor een veranderend pensioen	3
4. Niet voorbereid voor pensionering: hoe hiermee om te gaan	4
5. Duurzame oplossingen	13
6. Aanbevelingen	14

Introductie

Belangrijkste bevindingen

- **Mensen verwachten een sober pensioen in de toekomst.** Bijna driekwart (71%) verwacht dat toekomstige generaties slechter af zullen zijn tijdens hun pensioen dan huidige gepensioneerden en slechts 5% verwacht dat ze beter af zullen zijn.
- **Deeltijdpensioen is een voor de hand liggende oplossing, maar er blijven obstakels:** Terwijl de meerderheid van de gepensioneerden (51%) stopte met werken op pensioendatum, is slechts 31% van de huidige werknemers dit van plan. De meeste werkgevers zijn nog niet klaar voor deeltijdpensioen.
- **Werknemers willen een gegarandeerd pensioeninkomen maar zijn niet bereid ervoor te betalen.** 73% wil een gegarandeerd pensioeninkomen, zelfs ten koste van lager rendement. 33% is echter niet bereid meer te betalen voor een dergelijk pensioen en 41% wil slechts 5% meer betalen.
- **Werknemers in Nederland zijn niet goed voorbereid op hun pensioen.** De Aegon Retirement Readiness Index (ARRI) is in Nederland gedaald van 5,5 naar 4,9 (op een schaal van 0 tot 10); alleen Spanje is ten opzichte van vorig jaar sterker gedaald.
- **Pensioen analfabetisme verslechtert de situatie.** Op veel vragen over pensioen wist men geen antwoord. Zo weet meer dan twee vijfde (42%) van de respondenten niet of ze op koers liggen om het inkomen te bereiken dat ze tijdens hun pensioen nodig hebben.

Het onderzoek

De bevindingen die worden gebruikt in dit rapport, zijn gebaseerd op de Nederlandse antwoorden van een onderzoek in twaalf landen waarvoor 12.000 mensen zijn geïnterviewd. De respondenten zijn in januari 2013 ondervraagd met behulp van een online panelenquête. De vragenlijst betrof een groot aantal onderwerpen over onder meer het pensioenbewustzijn, in welke mate werknemers zich voorbereiden op hun pensioen, de rol van de overheid en werkgevers en het effect van de financiële crisis.

In Nederland zijn 900 werknemers en 100 gepensioneerden geïnterviewd. Werklozen, arbeidsongeschikten, huismannen/-vrouwen en zelfstandigen zijn niet geïnterviewd. Alle bevindingen in dit verslag zijn gebaseerd op de resultaten van Nederland, tenzij anders is vermeld.

1. Pensioenlandschap

Zoals vele landen heeft ook Nederland te maken met de gevolgen van de vergrijzing en de economische crisis. Als gevolg daarvan wordt de pensioengerechtigde leeftijd voor aanvullende pensioenregelingen in 2014 verhoogd tot 67 jaar en wordt deze daarna gekoppeld aan de levensverwachting. Daarnaast wordt fiscale ondersteuning tijdens de pensioenopbouw beperkt. Het kabinet is van plan om de fiscale ondersteuning in 2015 zelfs nog verder te beperken. Belastingvrije pensioenopbouw wordt begrensd tot een inkomen van €100.000¹.

Stijgende kosten en onzekerheid over de hoogte van pensioenverplichtingen hebben geleid tot het opstellen van een nieuw pensioencontract, waarvoor nieuwe wetgeving wordt verwacht in 2013. Deze wetgeving maakt het mogelijk voor pensioenfondsen en werkgevers oude, nominale pensioencontracten op basis van de toegezegde pensioenuitkeringen

('Defined Benefit') te behouden of over te stappen op een nieuwe pensioenregeling ('Defined Ambition'), waarbij de werkgeversbijdrage wordt gemaximeerd op het huidige niveau. Een van de belangrijkste voorstellen is een verplichte overeenkomst tussen de sociale partners en de pensioenfondsen over het delen van de financiële risico's tussen oudere en de jongere generaties. De nieuwe regels moeten ook zorgen voor passende en uniforme communicatie. De Nederlandse regering wil dat pensioenfondsen een mechanisme ontwerpen voor het automatisch aanpassen van pensioenrechten, uitkeringen en de beoogde pensioenleeftijd in lijn met de levensverwachting. Er moet echter nog veel werk worden verricht om werknemers te overtuigen. Op de vraag wat mensen liever hadden: een pensioen met een hoger rendement, maar minder zekerheid of een gegarandeerd pensioen met een lager rendement antwoordde 73% dat ze de voorkeur geven aan het gegarandeerde pensioen.

2. Specifieke Nederlandse bevindingen

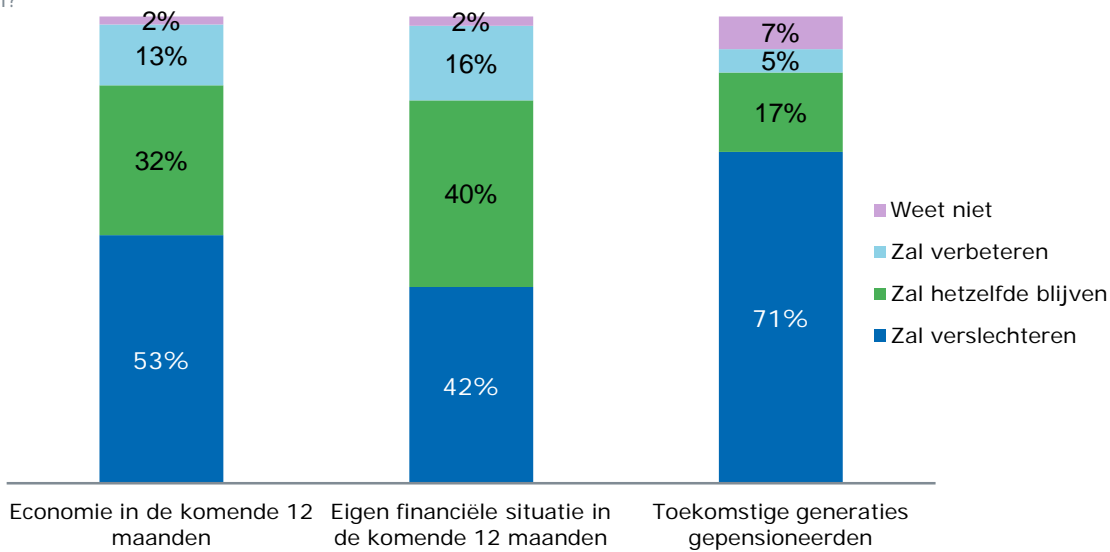
Dit jaar zijn er enkele vragen opgenomen die specifiek betrekking hadden op de pensioensituatie in Nederland met opmerkelijke uitkomsten. De belangrijkste resultaten zijn hieronder samengevat.

- Op de vraag wat de voorkeur had: een hoger rendement, maar onzekerder pensioen of een lager rendement, maar een gegarandeerd pensioen, koos slechts 7% voor de eerste optie. Bijna driekwart (73%) koos voor de laatste optie. Dit wijst erop dat de meeste Nederlandse werknemers geen voorstander zijn van het nieuwe pensioencontract ('Defined Ambition').
- Respondenten zijn bereid meer te betalen voor een gegarandeerd pensioen, maar niet veel meer. 41% is bereid tot 5% meer te betalen, maar een derde (33%) is helemaal niet bereid om meer betalen²
- In ruil voor een gegarandeerde pensioenuitkering zijn Nederlandse respondenten bereid iets lagere pensioenuitkeringen te accepteren, al accepteert slechts 10% een meer dan 10% lagere uitkering.
- Met een percentage van 32% weten veel respondenten niet hoeveel ze zouden moeten betalen voor hun aanvullend pensioen. Bijna de helft (48%) zou tot 10% van hun bruto-inkomen betalen.

3. Ambities en verwachtingen voor een veranderend pensioen

Grafiek 1: Respondenten zijn optimistischer over het heden dan over de toekomst, maar weinigen geloven dat hun financiële situatie verbetert

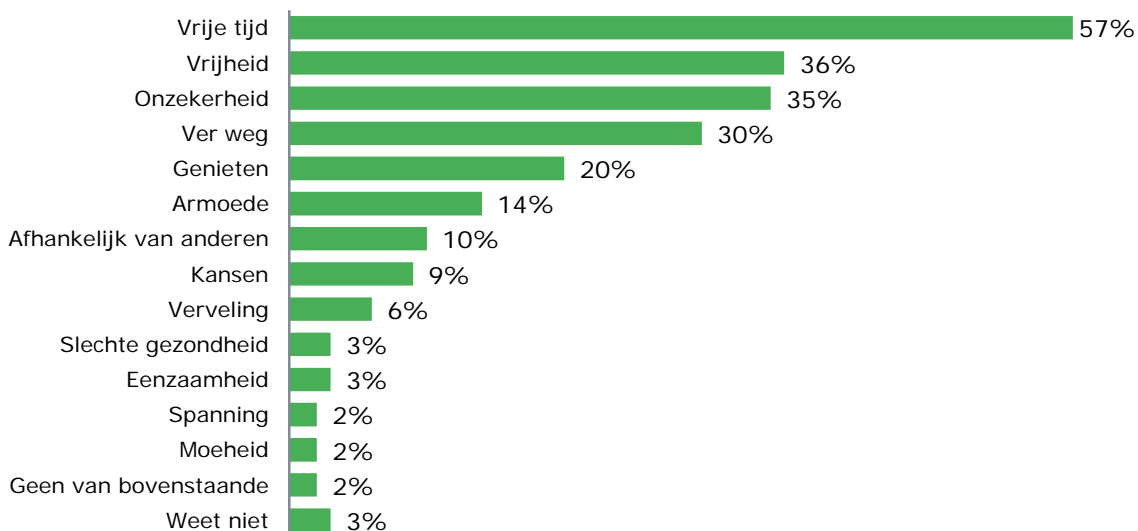
V. Als u denkt aan de volgende 12 maanden, verwacht u dan dat de economie in Nederland...?
 V. En als u denkt aan de volgende 12 maanden, verwacht u dan dat uw financiële situatie...?
 V. Denkt u dat toekomstige generaties gepensioneerden het beter of slechter zullen hebben dan mensen die nu met pensioen zijn?

Dit jaar zegt 71% dat toekomstige generaties het slechter zullen hebben tijdens hun pensioen dan huidige gepensioneerden. Dit is pessimistischer dan in 2012, toen 68% van de respondenten dat dacht. Dit pessimisme kan worden verklaard door een gevoel van stagnatie of achteruitgang met de huidige gang van zaken: bijna negen van de tien mensen denken dat de Nederlandse economie volgend jaar zal verslechteren of hetzelfde zal blijven en slechts 16% denkt dat ze er persoonlijk beter aan toe zullen zijn.

Grafiek 2: Ondanks de negatieve vooruitzichten behoudt het pensioen positieve associaties

V. Welke van de volgende woorden associeert u het meest met pensioen?

De belangrijkste associaties met pensioen zijn positief: 'vrije tijd' en 'vrijheid' worden het meest genoemd. In Nederland wordt pensioen echter meer dan in andere landen geassocieerd met het negatieve 'onzekerheid'.

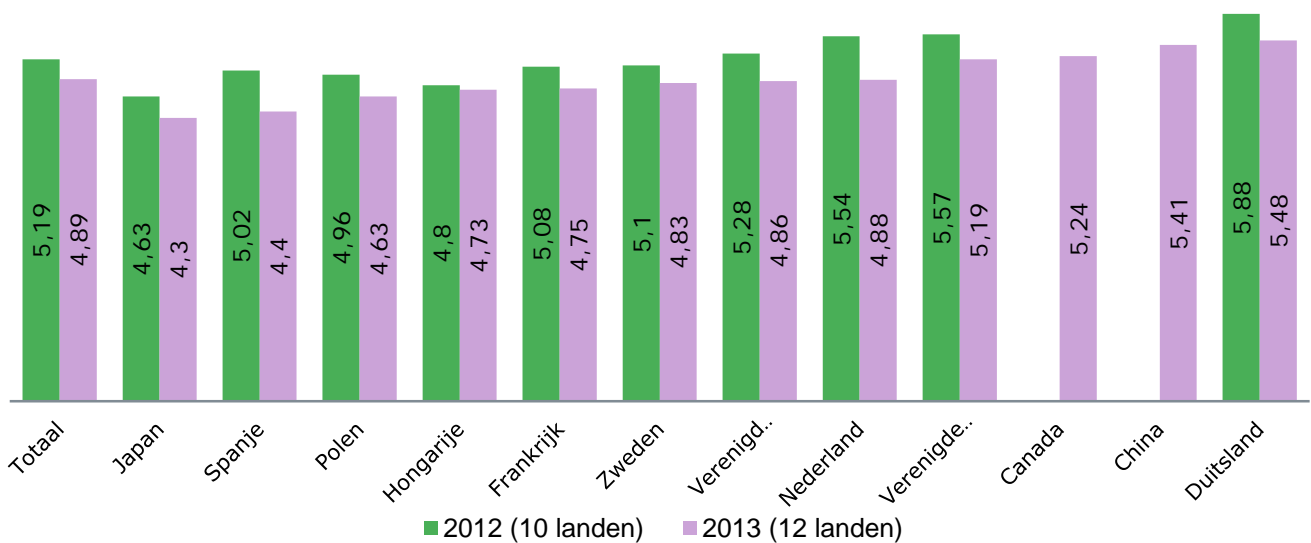
Nederland staat in de bovenste helft van de Aegon Retirement Readiness Index (ARRI), maar werknemers zijn minder voorbereid op hun pensioen dan in 2012

DE AEGON RETIREMENT READINESS INDEX (ARRI)

Om de indexscores te berekenen, gebruikt de index de antwoorden van de 10.800 werknemers in de twaalf onderzochte landen. Aan elk van de respondenten werd een reeks vragen gesteld om een cognitieve beoordeling te verkrijgen over hun huidige pensioengedrag en gewoontes. In het onderzoek werden drie vragen gesteld over houding: of werknemers zich verantwoordelijk voelen voor hun inkomen uit pensioen, of ze al dan niet bewust zijn van de noodzaak om te plannen voor hun pensioen en hun pensioen kennis. Er werden ook vragen gesteld over gedrag: de mate waarin werknemers bezig zijn met hun pensioenplan, of ze al dan niet voldoende sparen voor hun pensioen en de mate waarin ze denken het gewenste pensioeninkomen te bereiken.

De antwoorden op deze zes vragen werden in de ARRI gewogen op basis van belangrijkheid. De hoogste weging kregen de antwoorden over gedrag: plannen en sparen voor pensioen en in welke mate werknemers op weg zijn het gewenste pensioeninkomen te bereiken.

Grafiek 3: AEGON Retirement Readiness Index (ARRI) per land

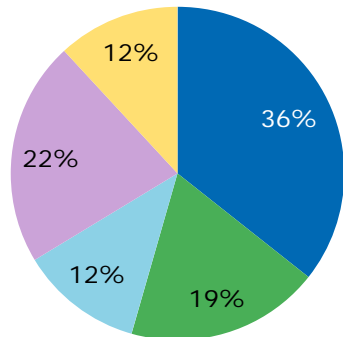

De ARRI is dit jaar voor alle landen gedaald en Nederland was geen uitzondering, met een toename in het aantal respondenten dat laag scoorde en een scherpe daling in de totaalscore. Opmerkelijke uitkomsten voor Nederland op basis van de aan de ARRI gerelateerde vragen zijn:

- Meer dan twee vijfde (42%) van de respondenten weet niet of ze op koers liggen om het inkomen te bereiken dat ze tijdens hun pensioen nodig hebben. 27% daarvan nadert de pensioengerechtigde leeftijd (55- tot 64-jarigen).
- Respondenten zijn zich bewust van de noodzaak om voor hun pensioen te plannen, maar slechts 7% heeft 'goed ontwikkelde' plannen en 15% heeft helemaal geen plan.
- Meer dan een derde (36%) spaart gewoonlijk voor hun pensioen, maar 45% spaart momenteel niet voor hun pensioen.

Grafiek 4: Slechts eenderde van de Nederlandse werknemers spaart regelmatig voor hun pensioen

V. Welke van de volgende opties geeft het beste aan hoe u omgaat met sparen voor uw pensioen?

- Ik zorg er altijd voor dat ik voor mijn pensioen spaar
- Ik spaar slechts af en toe voor mijn pensioen
- Ik spaar nu niet voor mijn pensioen, hoewel ik in het verleden wel heb gespaard
- Ik spaar niet voor mijn pensioen, maar ik ben dat wel van plan
- Ik heb nooit voor mijn pensioen gespaard en ben het niet van plan

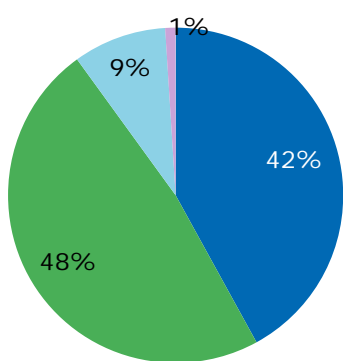
4. Niet voorbereid voor pensionering: hoe hiermee om te gaan

Tweevijfde gaat eerder met pensioen dan gepland, vaak met een negatieve reden

In Nederland gaat 42% van de ondervraagde gepensioneerden eerder dan gepland met pensioen. Vaak gaat het hier om negatieve redenen, zoals een slechte gezondheid en werkloosheid. De wereldwijde bevindingen laten zien dat men later dan gepland met pensioen gaat om meestal positieve redenen zoals plezier in het werk en de wil om mentaal en fysiek actief te blijven.

Grafiek 5: Eerder of later dan gepland met pensioen gaan

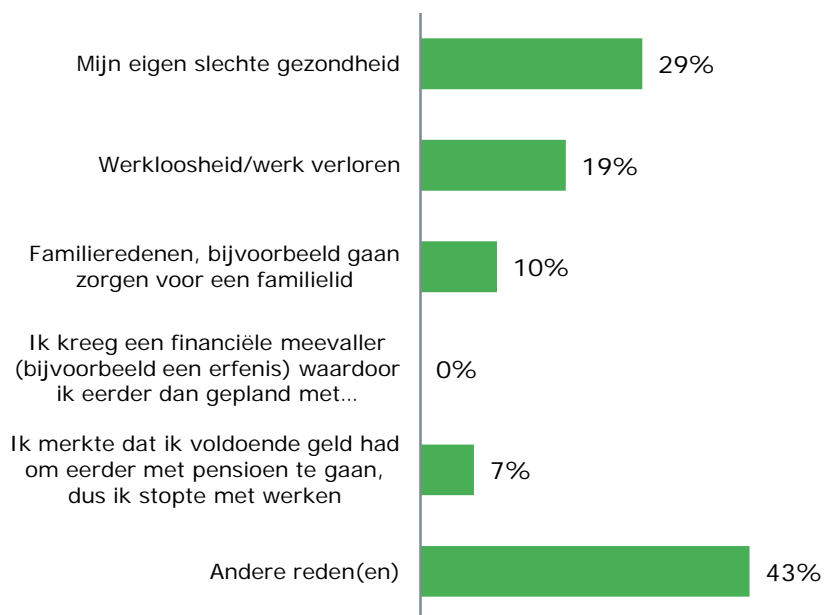
V. Bent u eerder of later dan gepland of op het geplande moment volledig met pensioen gegaan?

- Ik ben eerder dan gepland met pensioen gegaan
- Ik ben op de geplande leeftijd met pensioen gegaan
- Ik ben later dan gepland met pensioen gegaan
- Ik weet het niet/ik kan het me niet herinneren

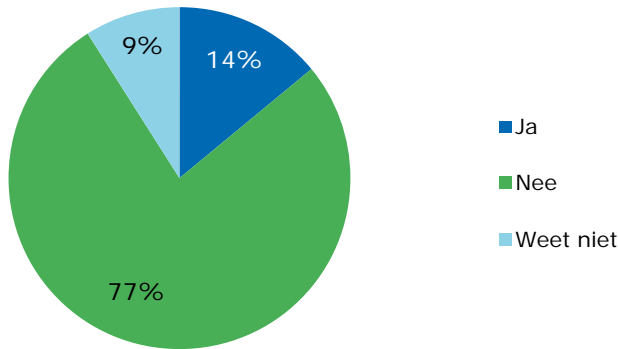
Grafiek 6: Redenen voor vroeger met pensioen gaan

V. Welke van de volgende redenen waren voor u belangrijk om eerder dan gepland met pensioen te gaan?

Grafiek 7: Ondanks dat tweevijfde van de gepensioneerden eerder dan gepland met pensioen gaat, heeft meer dan driekwart van de werknemers geen backup plan voor eerder met pensioen gaan

V. Hebt u een 'reserveplan' waardoor u in uw inkomen kunt voorzien als u niet kunt blijven werken tot uw geplande pensioenleeftijd?

Deze conclusie is zorgelijk, aangezien het erop lijkt dat respondenten niet voldoende kennis hebben over wat er nodig is voor een adequaat pensioen: geen backup plan betekent een grote kans op een te laag pensioeninkomen wanneer de werknemer niet meer in staat is om te werken.

Grafiek 8: De helft van de werknemers denkt dat ze een pensioenoverzicht ontvangen, maar in feite krijgen ze dat bijna allemaal

V. Welke van de volgende diensten biedt uw werkgever (of de uitvoerder van de pensioenregeling) om u te helpen bij de voorbereiding op uw pensioen?

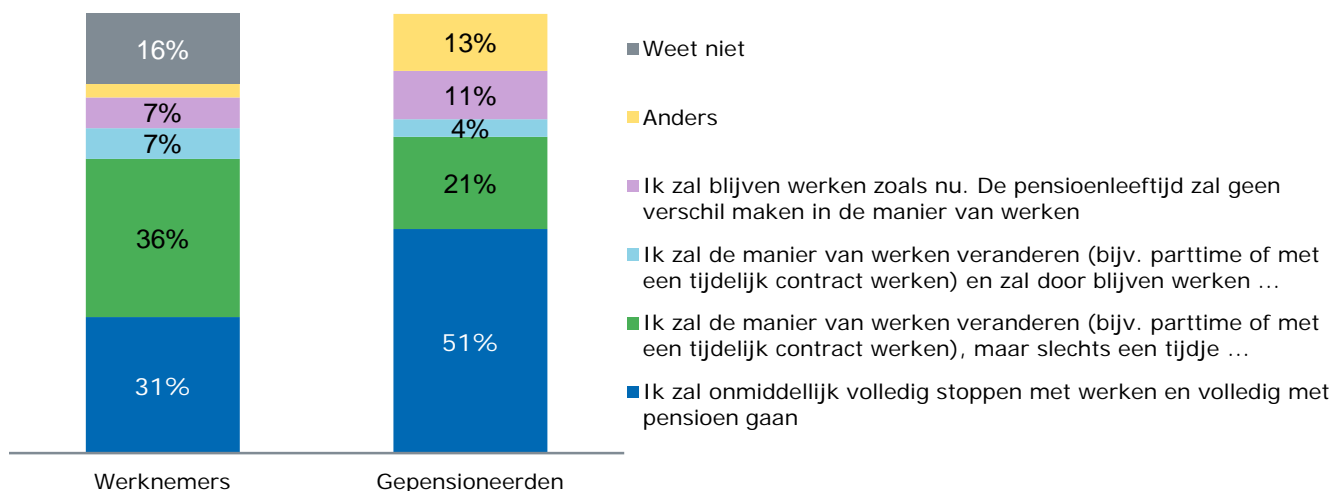

Hoewel in Nederland iedereen met een pensioenregeling jaarlijks een pensioenoverzicht (het Uniform Pensioenoverzicht, het UPO) ontvangt, is slechts 52% van de werknemers zich hiervan bewust.

Grafiek 9: Net als vorig jaar laat het onderzoek zien dat er geen 'cliff edge' pensioen wordt verwacht: werknemers geven de voorkeur aan deeltijdpensioen

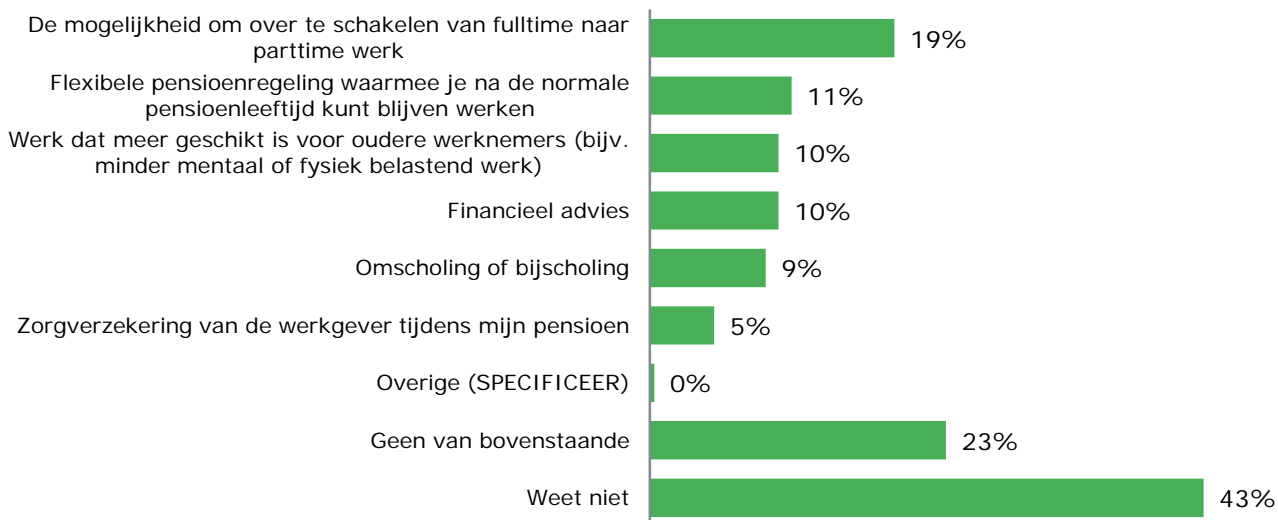
V. Als u kijkt naar de toekomst, hoe ziet u dan de overgang naar uw pensioen?
 V. Als u naar het verleden kijkt, hoe is de overgang naar uw pensioen dan verlopen?

Uit het onderzoek van dit jaar komt een nog sterker contrast tussen de gepensioneerden en werknemers naar voren. De meerderheid van de gepensioneerden (51%) stopte op het moment van met pensioen gaan helemaal met werken ('cliff edge' pensioen). Van de werknemers is slechts 31% dit van plan (een stijging ten opzichte van de 24% van vorig jaar). Dit idee van deeltijdpensioen is bij mannen en vrouwen even populair en zeer populair bij jongere respondenten: 46% van de 18- tot 24-jarigen verwacht de manier waarop ze werken te veranderen voor ze met pensioen gaan.

Grafiek 10: Diensten voor 'deeltijdpensioen' worden niet standaard aangeboden

V. Welke van de volgende diensten biedt uw werkgever aan om medewerkers te helpen bij deeltijdpensioen?

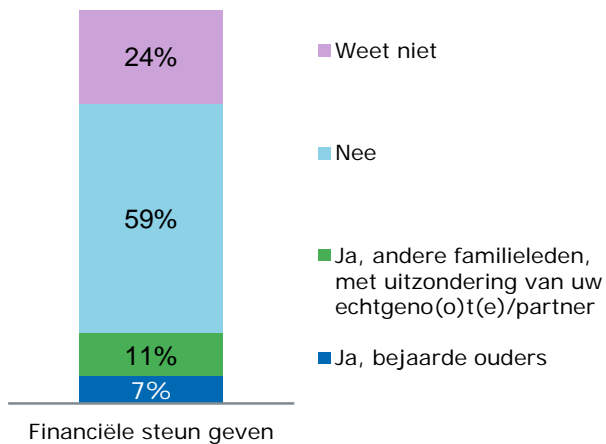

In de enquête werden werknemers en gepensioneerden gevraagd naar de diensten die hun werkgevers aanboden om te helpen bij deeltijdpensioen. Een meerderheid van de werknemers is van mening dat dergelijke diensten niet worden aangeboden of dat ze die niet kenden. Uit de resultaten blijkt wel dat wanneer er dergelijke diensten worden aangeboden door werkgevers, de meeste werknemers deze diensten zeer nuttig vinden.

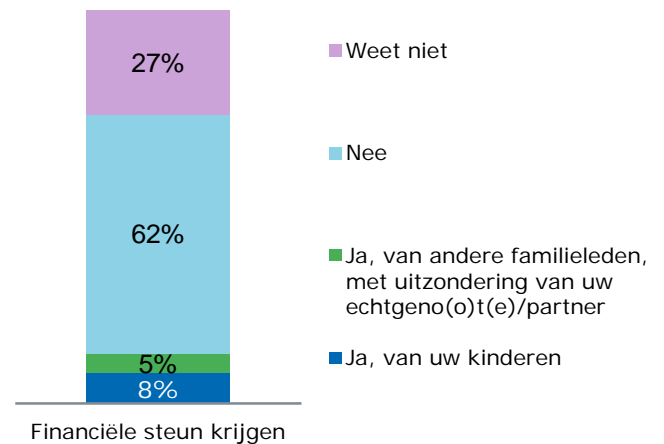
Grafieken 11 en 12: De meeste mensen verwachten geen financiële steun te geven of te krijgen tijdens hun pensioen

V. Verwacht u dat u uw familie (met uitzondering van uw echtgeno(o)t(e)/partner) financiële steun zult moeten geven wanneer u met pensioen bent? Kruis alle opties aan die van toepassing zijn.

(percentages kunnen hoger uitkomen dan 100, dit in verband met meerdere mogelijke antwoorden)

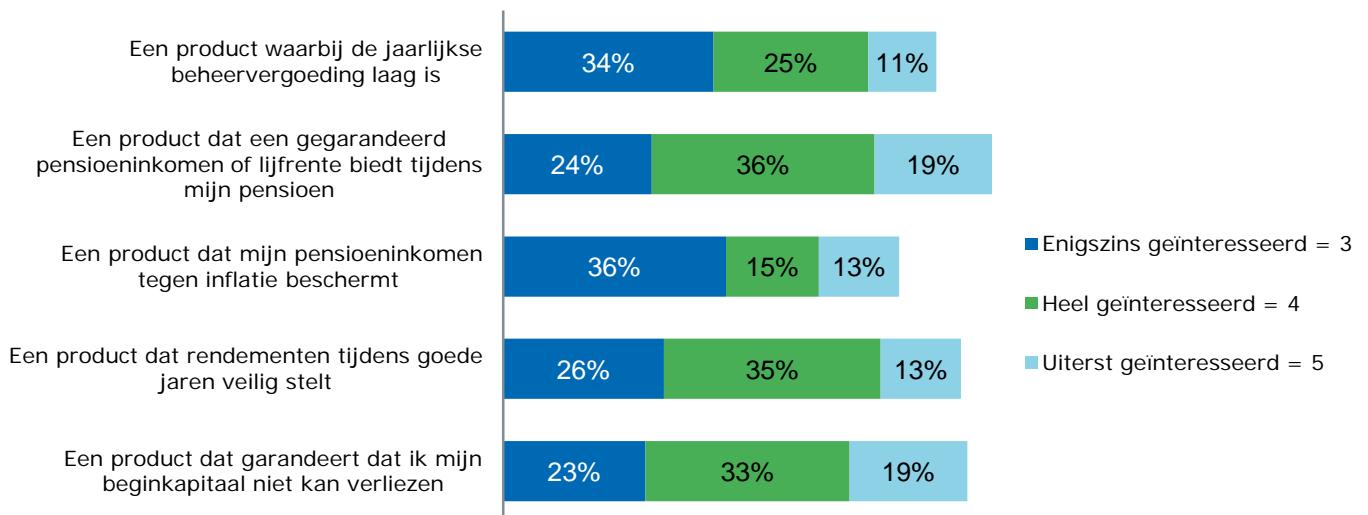
V. Verwacht u dat u financiële steun van uw familie zult moeten krijgen wanneer u met pensioen bent? Kruis alle opties aan die van toepassing zijn

Uit de resultaten blijkt dat de 18% van de respondenten verwacht financiële steun te moeten geven aan familieleden tijdens het pensioen. In de meeste andere landen is dit veel hoger (gemiddeld 40%).

Grafiek 13: Risicomanagement is een financiële topprioriteit

V. Geef op een schaal van 1 tot 5 aan hoe geïnteresseerd u bent in de volgende opties

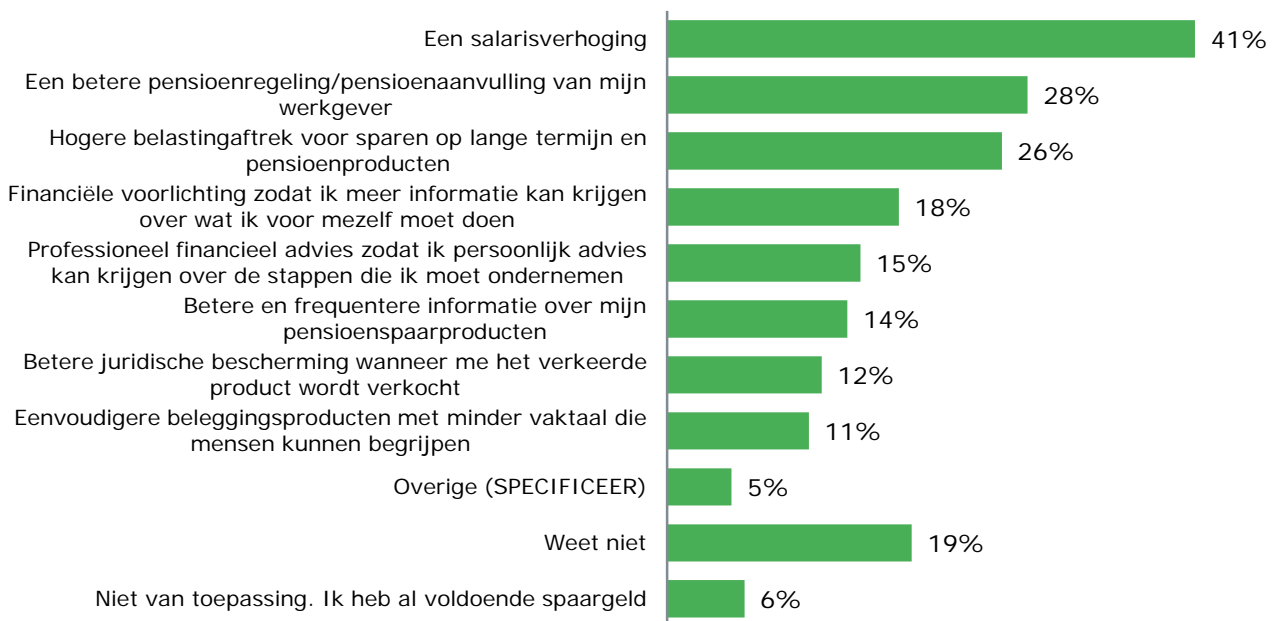
Populaire financiële producten zijn net als vorig jaar producten die beschermen tegen beleggingsrisico's en inflatie. 57% gaat door de financiële crisis minder risico's nemen met hun pensioengeld.

5. Duurzame oplossingen

Hoe kunnen pensioensystemen in de toekomst duurzamer worden gemaakt? In het onderzoek werd gevraagd wat er kon worden gedaan om sparen voor het pensioen aantrekkelijker te maken en hoe de rollen van het individu, de overheid en de werkgever beter in balans konden worden gebracht.

Grafiek 14: Mensen worden gemotiveerd om te sparen voor hun pensioen door een hoger salaris en lagere belastingen

V. Wat zou u aanmoedigen om voor uw pensioen te sparen?

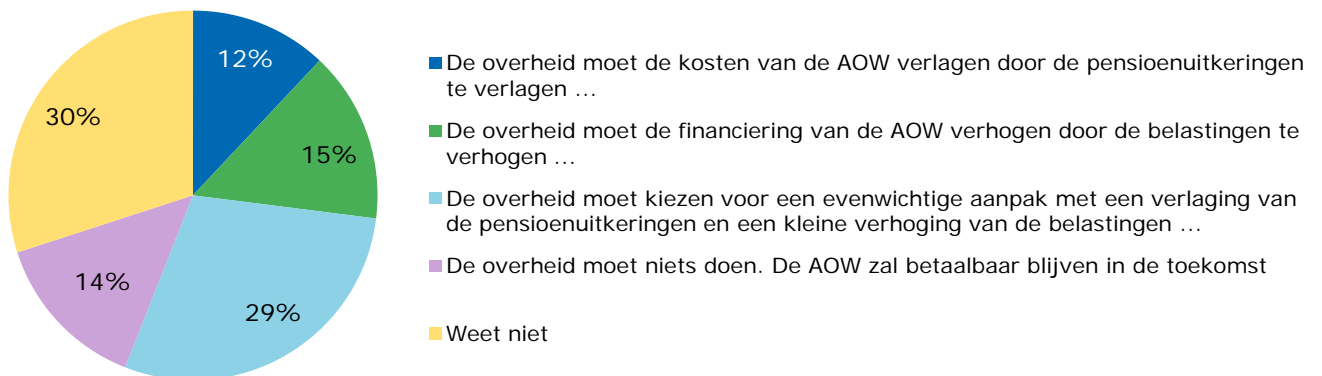

Naast de het belang van een salarisverhoging en een hogere werkgeversbijdrage, bleek uit het onderzoek:

- dat 31% niet kan sparen als gevolg van een gebrek aan geld.
- dat de onzekere economie voor 17% een reden is om niet te gaan sparen.
- dat 14% niet gaat sparen vanwege het gebrek aan vertrouwen in de financiële sector.

Grafiek 15: Een meerderheid zou een kleine belastingverhoging accepteren om te betalen voor de AOW

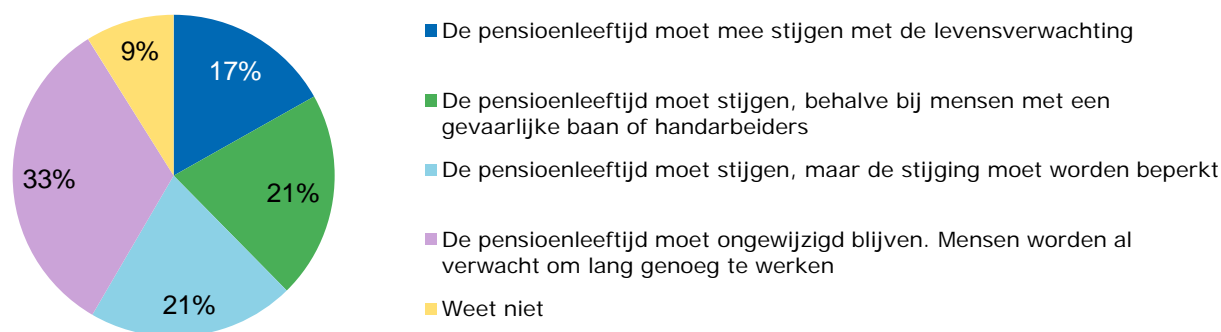
V. Wat denkt u dat de overheid moet doen nu de kosten van de AOW steeds hoger worden omdat mensen langer leven?

Voor het hervormen van pensioensystemen moeten moeilijke beslissingen worden genomen. Slechts weinig respondenten (14% in Nederland) denken dat de AOW betaalbaar blijft. Een grote groep (29%) denkt dat een evenwichtige combinatie van lagere uitkering en belastingverhoging nodig is om het systeem duurzaam te maken, al is dit minder dan de 37% die in 2012 voor deze optie koos.

Grafiek 16: Minder dan een vijfde vindt dat de pensioenleeftijd mag stijgen

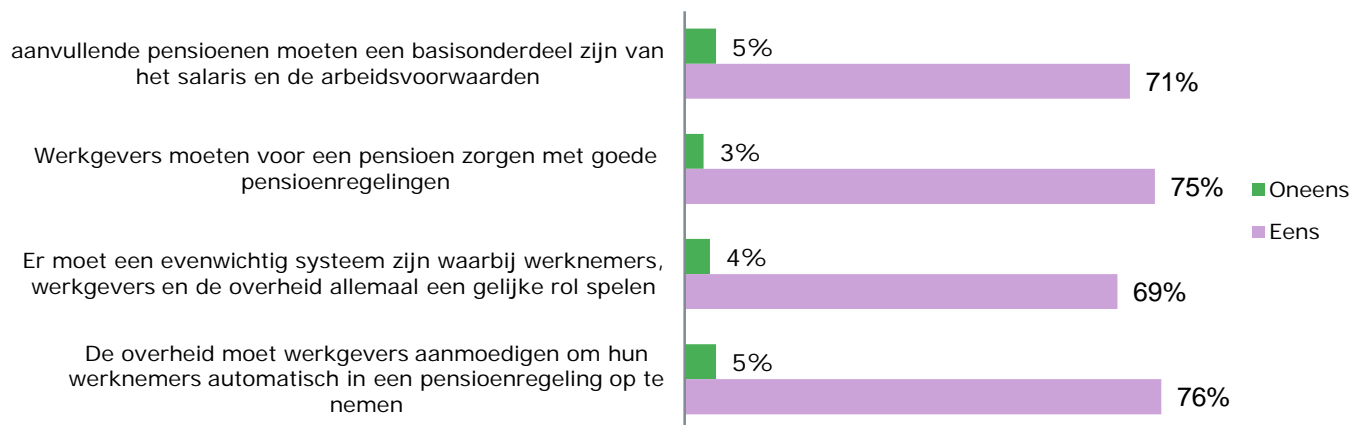
V. In welke mate vindt u dat mensen langer moeten werken om de kosten van de hogere levensverwachting te kunnen betalen?

Over de stijgende pensioenleeftijd is er redelijke eensgezindheid: minder dan een vijfde (17%) is van mening dat de pensioenleeftijd mee mag stijgen met de levensverwachting zonder beperkingen en een derde wil helemaal geen verhoging. Dit lijkt erop te wijzen dat hoewel werknemers het idee van blijven werken naarmate ze ouder worden kunnen waarderen, ze niet verplicht willen worden om dat te doen.

Grafiek 17: Veel respondenten zijn groot voorstander van de rol van aanvullende pensioenen

V. Geef op een schaal van 1 tot 5 aan in welke mate u het eens bent met de volgende uitspraken over uw werk, waarbij 1 staat voor helemaal niet mee eens en 5 voor helemaal mee eens.

Uit de resultaten blijkt dat aanvullende pensioenen nog steeds door een grote meerderheid van de respondenten worden gesteund, net als het idee dat mensen automatisch deelnemen aan zo'n regeling. Elders:

- Salarisdiensttijdregelingen ('Defined Benefit') zijn de belangrijkste inkomstenbron voor 23% van de respondenten, beschikbare premieregelingen ('Defined Contribution') is de belangrijkste bron voor 14%.
- Respondenten willen via verschillende bronnen van pensioeninkomen het risico spreiden: 53% wil zo veel mogelijk bronnen voor hun pensioeninkomen hebben.
- Meer dan de helft (55%) maakt zich zorgen dat de financiële crisis zal betekenen dat hun werkgever zal moeten korten op pensioenuitkeringen.

6. Aanbevelingen

Werknemers zijn niet goed voorbereid zijn op hun pensionering

- Overheden en werkgevers kunnen werknemers helpen door hulpmiddelen (bijvoorbeeld via internet) aan te bieden waarmee ze inzicht kunnen krijgen in hoeveel ze vanaf een bepaalde leeftijd moeten sparen en hoe ze zich financieel voor belangrijke gebeurtenissen moeten voorbereiden. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de complexiteit en de veelheid aan informatie over pensioen.

Pensioen analfabetisme verslechtert de situatie

- Overheden hebben een verantwoordelijkheid om duidelijk te communiceren over het overheidspensioen. Zij moeten werknemers inzicht bieden en zo nodig ertoe zetten meer te gaan sparen voor hun oude dag.
- Werkgevers en pensioenaanbieders kunnen de benodigde informatie, hulpmiddelen en diensten aanbieden om hun werknemers te helpen zich beter voor te bereiden op pensionering. Overheden kunnen deze rol van de werkgever ondersteunen door administratieve lasten te verlichten, duidelijkheid te scheppen over aansprakelijkheden en belastingvoordelen bieden.

Deeltijd pensioen is een voor de hand liggende oplossing, maar er blijven obstakels

- Overheden en werkgevers kunnen werknemers helpen bij het mogelijk maken langer te werken, zoals het bieden van aangepast werk, scholing en flexibele pensioenregelingen.
- Werknemers moeten een backup plan hebben voor als zij noodgedwongen eerder met pensioen moeten gaan dan gepland. Overheden en werkgevers kunnen de noodzaak van een dergelijk plan onder de aandacht van werknemers brengen. Arbeidsongeschiktheid- en overlijdensrisicoverzekeringen zorgen voor een inkomen in het geval van arbeidsongeschiktheid of overlijden voor de pensioendatum is bereikt.

Disclaimer

This report contains general information only and does not constitute a solicitation or offer. No rights can be derived from this report. Aegon, its partners and any of their affiliates or employees do not guarantee, warrant or represent the accuracy or completeness of the information contained in this report.

¹ De sociale partners in Nederland hebben tot 1 juni 2013 om alternatieve voorstellen in te dienen.

² Als er sprake is van een laag rentetarief, kan de premie voor een gegarandeerd pensioen aanzienlijk zijn.

Media Relations

Telephone: +31 70 344 76 93

Email: akuipers@aegon.nl